

Hint Mitolojisi Kaynakları “Epik Dönem”

Hint mitolojisinin ikinci büyük kaynak grubu, destanlar ve Purānalar’dır. En eskisi Rāmāyana olarak kabul edilen destanların MÖ 200 ile MS 400 tarihleri arasında yavaş yavaş yazıya geçirildiği tahmin edilmektedir. İlk yazılıp bitirilen Rāmāyana, sonra Mahābhārata’dır. Bir destan mı yoksa Purāna mı olduğu tartışılan Harivamṣa ise içlerinde en genç olanıdır. Hindistan’da Maurya Hanedanlığı dönemi, birçok din ve mezhebin kendini ifade etme yarışına girdiği ve taraftar kazanmaya çalıştığı bir dönemdir. Bu dönemde Vishnuitlerin destanlara egemen olduğunu ve destan kahramanları Rāma ve Krishna’yı, Vishṇu’nun bir bedenlenmesi olarak gösterdiklerini görüyoruz. Oysa Caynist ve Buddhistler de kendi görüşlerini yaymaya çalışmakta ve destanların bağımsız bölümlerinde kendi etkilerini hissettirmektedirler. Buddhizmin çok güçlendiğini gören Vishnucular, Buddha’nın da Vishnu’nun bir biçimi olduğunu söylemekten geri kalmadılar.

Yirmi dört bin beyit ve yedi kitaptan oluşan Rāmāyana Destanı, mitolojiye yeni adlar katmaktadır. Sītā adına, Rigveda’da rastlanıyorsa da Rāma, Hanuman, Rāvana gibi karakterler bu güzel eserle efsane dağarcığına katılmaktadır. Toplam yüz bin beyit olan ve on sekiz kitaptan oluşan Mahābhārata Destanı da başta Krishna olmak üzere Pāndavaları, Kuruları ve Tanrı Dharma’yı mitolojide belirginleştirmektedir. Hari, Vishṇu, Krishna aynı tanrının değişik adlarıdır. Harivamṣa, Vishṇu’nun

soyunu (vamşa: soy), yani Krishna'nın yaşamını ve maceralarını anlatan bir eserdir. Vedik tanrıların destan döneminde eski ihtişamlarından yoksun olduklarını görüyoruz. Artık bir Vishnu-Şiva rekabeti başlamıştır. Zaman zaman kapışan bu tanrıları tanrı Brahma yatıştırır. Krishna, İndra'ya üstündür. Harivamşa'da onunla alay eder. Sık sık kavga ederler. Bunun nedeni şöyle açıklanabilir:

İndra'nın Düşüşü

Hint mitolojisinin en eski ve en büyük tanrısı İndra'dır. Yağmurlu-fırtınalı gökyüzünü simgeleyen bu tanrı, aynı zamanda savaşçı Āri toplumun savaş tanrısıydı. Bin yirmi sekiz ilahi bulunan Rigveda'nın yaklaşık iki yüz elli ilahisi ona sunulmuştur. O, başta kuraklığı simgeleyen yılan Vritra olmak üzere, birçok kötü ruh ve şeytanla çarpışır. Vritra'yı öldürdüğü zaman, onun saklı tuttuğu suları kurtarmış olur. Bazen de çalınmış olan inekler serbest kalır. Hindistan'a kuzeyden gelen beyaz tenli ve savaşçı olan bu insanlar, kendileri gibi içki içip sarhoş olan, bu sarhoşluğun coşkusuyla korkusuzca savaşlara giden bir tanrı yaratmışlardı. Ancak savaşmayı bırakıp yerleşik yaşama geçilmeye başlanmasıyla bu tanrı da önemini yitirmeye başlamıştı. Adına sunulmuş iki yüz ilahi bulunan Agni ve yüz ilahisi olan Soma da onunla birlikte değer kaybetmiş, tüm müttefikleri ve hemen bütün Vedik tanrılar yerlerini yeni tanrılara bırakmışlardı. Destanlardan ve Purānalar'dan önce

henüz Brāhmaṇalar dönemindeyken, Brāhmanların övüle övüle tanrı derecesine yükseltilmesi, bu tanrıların değer yitireceklerinin en önemli göstergesiydi. Nitekim destanlarda brahman ermişler, Tanrı İndra'dan bile güçlüdürler. Onu, bir lanet okumayla etkisiz hale getirirler (Mhb. III, 122-125). Mahābhārata'da erdem ve adalet tanrısı Dharma'nın, İndra'nın önüne çıktığını görüyoruz. Fakat genellikle ölüm tanrısı Yama'nın bir niteliği olarak görülen Dharma, bundan öteye bir yol katedemiyor. Vishṇucuların büyük çabaları sonucu, Brāhmaṇalar'da, Manu ve Tanrı Brahmā ile ilgili olan balık ve kaplumbağa efsaneleri Vishṇu'ya mal ediliyor; yeniden doğuş inancından alınan güçle bunların Tanrı Vishṇu'nun bedenlenmeleri (avatāra) olduğu söyleniyordu. Bununla yetinilmemiş, Rigveda'da üç adım atan cüce kadar küçük Vishṇu'nun, ilkelerin kutsal saydığı yaban domuzunun, ormanlarda baltayla gezme alışkanlığında olan köylü tipinin (Baltalı Rāma) hep birer bedenlenme olduğu topluma empoze edilmişti. Sayıları ona kadar çıkartılan bu avatāra'lar arasına, Rāmāyaṇa'nın kahramanı olan Rāma ile Mahābhārata'nın kahramanlarından Krishṇa da dahil edilmişti. Rāma'nın Āri düşünce ve kurumlarını ülkenin güneyine kadar yaymaya çalışan tarihsel bir kişilik olma olasılığı vardır. Öte yandan Krishṇa “Kara” anlamına gelen bir sözcük olup, Harivamṣa'dan da anladığımız üzere, bu kişi Yamunā nehri kenarında yaşayan çoban halkın esmer derili kahramanıydı. Gerek deri rengi gerekse Hindistan'ın yerlisi olması dolayısıyla Krishṇa, âri düşünce tarzına ters geliyordu. Rigveda'da (V, 52:17) savaşçı İndra'nın,

Yamunā Nehri kıyısındaki, sütleriyle ünlü ineklerin sahibi olan ve kendisine karşı gelen (VIII, 85:13-15) tanrısız kabilelerle savaştığı anlatılır. Harivamşa'da Krishṇa, Indra'ya tapmak isteyen çobanları bu inançtan caydırır ve tanrılarının inekler, dağlar ve ormanlar olduğunu söyler. Buna çok kızan Indra, aşağıya müthiş bir yağmur gönderir, ama parmağıyla Govardhana dağını havaya kaldırıp onu çobanların ve sürülerin üzerine bir şemsiye gibi tutan Krishṇa, halkını bu felaketten kurtarır. Krishṇa ile Indra'nın başka yerlerde de (Pāricātaḥarana Adhy. 124-140) dövüştüklerini görürüz. Bu zıtlasmalar, “yeniden doğuş” ve “her şey tanrıdır” düşünceleriyle tanışan toplumların gözünde Krishṇa'yı kendilerine yaklaştırmış; Krishṇa'nın halk tarafından sevildiğini gören Vishṇucular da onu, tanrı Vishṇu'nun bir tür görünüşü olarak tanıtmının kendilerine yarar sağlayacağını düşünmüşlerdir. Nitekim Bhagavadgītā'da (II, 42-44) bu yeni düşünce tarzı, eski düşünceyi Krishṇa'nın ağzından şöyle yermektedir: “Tutkuyla körleşmiş insanlar vardır, bunlar Vedalardaki bilgiyi son gerçek sınırlar ve daha ötesini göremedikleri cennet için konuşur dururlar. Bencil isteklerle doğru yoldan sapmış bu insanlar, zevk duymak, güç kazanmak ve yeniden doğmak için dua ederler. Beyinleri böyle sözlerle yıkanan zevk ve dünya düşkünü kişiler, asla Tek Olan'ı kavrayamazlar.”

Sonuç olarak, eskiyen Vedik dönemin mitolojik malzemesi epik dönemde yerini yeni tanrısal güçlere, yeni din anlayışına bırakmıştı. Bu sırada Vedik tanrılar tamamen ortadan kalkmadılar, ama eski önemlerini yitirdiler. Veda dönemini

simgeleyen baş Tanrı İndra da bir güç karşılaştırması yapılan ve Brāhmanların ne kadar üstün olduğunu kanıtlayan bir ilah olarak kaldı. Epik dönem tanrıları Brahmā (karısı Sarasvatā), Vishṇu (karısı Lakshmi) ve Şiva (karısı Devā, Umī, Pārvatī veya Kālī, Durgā) en üst sıraya yerleşti. Vishṇu'nun avatāra'ları olan, destan kahramanları Rāma ve Krishṇa da bu sıralamada yer aldı.

Purāṇalar'ın Önemi

Kökü Veda edebiyatına dayanan bir eskiliğe sahip olan bu kitaplar, Rigveda ve Brāhmaṇalar'da anlatılan bazı efsaneler ve sonradan uydurulmuş yeni öykülerle çok zengin bir mitolojik malzemeye sahiptir. On sekiz Purāṇa'nın hepsini belli bir tarihe mal etmek doğru olmaz, ancak bunların MS 9. yüzyıl ile 10. yüzyıl arasında derlenip toparlandıkları düşünülür. Yazılış amaçları, anlaşılması güç dinsel konuları halkın anlayacağı bir dille anlatmak isteğidir. Vedik tanrılar, epik tanrılar, ermişler, kehanetler, cennet, cehennem ve yüzlerce efsane bu kitaplarda yer alır. Yaratılış, tanrı ve ermişlerin soyları, Manu devirleri, Hindistan'ın coğrafyası, komşuları, yeraltı dünyası konuları arasında yer alır. Purāṇalar Hint mitolojisi için eşsiz bir hazine değerindedir.

Bhagavadgītā'daki Mitoloji

Mahābhārata Destanı'nın bir bölümü (VI, 25-42) olan bu eserin aslında mitolojiyle hemen hemen hiçbir ilgisi yoktur. Çünkü bu kitap "Tanrısal Şarkı" anlamına gelen, tanrıyı ve tanrının doğasını mistik ve felsefesal bir açıklamayla yorumlayan bir tür kutsal kitaptır. Gerçek tanrı, tanrılar tanrısı Vishṇu'dur. Yaratıcı Brahmā'yı bile o yaratmıştır. Her şeyi saran, tutan odur. Kurtuluş (nirvāna) ona kavuşarak sağlanır. Zaman zaman Upanishad felsefesini savunan, hatta tıpatıp aynı sözlerin kullanıldığı bu eserin bir yerinde (X, 20-38) Krishṇa (Vishṇu) kendini geçmiş mitolojik verilere dayanarak anlatma yoluna gider. Bunu, belki de mitolojiye bağlı insanları ikna etmek amacıyla yapmaktadır, ama ilginç olan, kendini tanıtırken adeta Hint mitolojisinin bir özetini yapar ya da koca mitoloji ormanından bir meşale geçirir gibidir:

"Ben Aditi'nin oğulları arasında Vishṇu'yum; ışık veren cisimler arasında Ravi'yim (Güneş); rüzgârlar içinde Marut'um, yıldızlar içinde Şaṣṭī'yim (Ay). Vedalardan Sāmaveda'yım, ben tanrıların başı İndra'yım; duyular içinde akılım; canlıların bilinç ışığıyım. Rudralar arasında Şankara'yım (Şiva), Yaksalar ve Rākshasalar arasında Kubera'yım (Vitteṣa); Vasular arasında ateş tanrısı Pāvaka (Agni)'yım, dağlardan Meru'yum. Ermişlerden göksel ermiş Brihaspati'yim;

savaşçılar içinde savaş tanrısı Skanda'yım; sulardan Sāgara (Okyanus)'yım. Kahinlerden Bhrigu'yum; sözlerden O" hecesiyim. Kurbanlardan Capa kurbanıyım; hareketsiz cisimler arasında Himālaya Dağıyım. Ağaçlardan Aşvattha (Kutsal İncir) ağacıyım; göksel ermişlerden Nārada'yım, Gandharvalardan Çitraratha'yım; Siddhalar içinde Kapila'yım. Atlardan İndra'nın atı Uççaişravas, fillerden İndra'nın fili Airāvata'yım; insanlar içinde kralım. Silahlardan Vacra'yım; inekler arasında Kāmadhuk'um; isteklendirenlerden aşk tanrısı Kandarpa'yım; yılanlar arasında sonsuzluk yılanı Vāsuki'yim. Nāgalar arasında Ananta'yım; su canlılarından suların kralı Varua'yım; Pitriiler (Atalar Ruhı) içinde Aryaman, yöneticiler içinde ölüm tanrısı Yama'yım. Daityalar arasında Prahlāda'yım, ölçülebilir şeyler içinde Kāla'yım (Zaman). Hayvanlar arasında hayvanlar kralıyım, kuşlar içinde Vaitaneya'yım (Garuda). Temizleyiciler içinde Pāvana'yım (rüzgâr), silah taşıyanlar içinde Rāma'yım; balıklar içinde Makara'yım, nehirler içinde Cāhnavī'yim (Ganj). Ben her şeyin başı, ortası ve sonuyum... Ben her şeyi alıp götüren Mrityu' yum (ölüm)... Vrishni soyu içinde Vasudeva'yım (Krishna), Pāṇḍu oğulları arasında Arcuna'yım; ermişlerden Vyāsa, şairlerden ise Kavi Uşana'yım..."

Bütün bunları sıralayan Krishna'nın sözlerini "Fakat bütün bu ayrıntıları bilmenin sana ne yararı var? Şu kadarını söylemek yeter ki bu evreni benim gücüm tutuyor ve gözetiyor" (X, 42) diye bitirmesinden, belki de bütün mitolojinin

anlamsız olduğu, asıl gerçeğin ise Yoga gücüyle kavranan “Ulu Tanrı” olduğu sonucunu çıkartmak olanaklıdır.